

Sprawa T-44/00

Mannesmannröhren-Werke AG przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki —
Rynki rur stalowych bez szwu — Czas trwania naruszenia — Grzywny

Wyrok Sądu Pierwszej Instancji (druga izba) z dnia 8 lipca 2004 r. II - 2233

Streszczenie wyroku

- 1. Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Porozumienia między przedsiębiorstwami — Dowód naruszenia — Przedstawienie przez Komisję dokumentu bez ujawniania źródła jego pochodzenia — Dopuszczalność*

2. *Konkurencja — Postępowanie administracyjne — Decyzja Komisji stwierdzająca naruszenie — Rozbieżność pomiędzy decyzją i pismem w sprawie przedstawienia zarzutów — Naruszenie prawa do obrony — Przesłanka — Niemożność bronięcia się przez przedsiębiorstwo przed zarzutem zawartym w ostatecznej decyzji*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 19 ust. 1)
3. *Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Naruszenie konkurencji — Kryteria oceny — Cel antykonkurencyjny — Wystarczający dowód naruszenia*
(art. 81 ust. 1 WE)
4. *Konkurencja — Postępowanie administracyjne — Decyzja Komisji stwierdzająca naruszenie art. 81 WE — Obowiązek określenia rynku — Brak obowiązku określenia rynku w przypadku porozumienia mającego na celu podział rynków*
(art. 81 WE)
5. *Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Kartele uznawane za wchodzące w skład łącznego porozumienia antykonkurencyjnego — Przesłanki — Zachowania stanowiące część ogólnego planu i mające wspólny cel — Przedsiębiorstwa, którym można zarzucić branie udziału w łącznym porozumieniu — Przesłanki*
(art. 81 ust. 1 WE)
6. *Postępowanie — Podnoszenie nowych zarzutów w toku postępowania — Rozróżnienie między zarzutami dotyczącymi porządku publicznego i innymi zarzutami, jak zarzuty merytoryczne — Niedostateczne uzasadnienie — Zarzuty, jakie mogą być podnoszone na dowolnym etapie postępowania*
7. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Wytyczne uchwalone przez Komisję — Obowiązek przestrzegania wytycznych przez Komisję*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03)
8. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Zakres swobodnego uznania zastrzeżony dla Komisji — Możliwość zwiększenia grzywnien w celu wzmocnienia ich odstraszającego skutku*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15)
9. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Waga naruszenia*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)

10. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Konieczność dokonania różnicowania między przedsiębiorstwami uczestniczącymi w tym samym naruszeniu w zależności od ich całkowitych obrotów — Brak*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 1 A akapit szósty)

11. *Konkurencja — Reguły wspólnotowe — Naruszenia — Zarzut naruszenia — Osoba fizyczna lub prawna prowadząca przedsiębiorstwo w trakcie naruszenia — Przyjęcie odpowiedzialności przez inną osobę fizyczną lub prawną przejmującą prowadzenie przedsiębiorstwa — Dopuszczalność — Zakres w przypadku uczestniczenia w naruszeniu przez przejmującego przedsiębiorstwo*
(art. 81 ust. 1 WE)

12. *Postępowanie — Dowód — Ciężar dowodu — Przeniesienie w szczególnym przypadku ciężaru dowodu ze strony skarżącej na stronę pozwaną — Niemożność sprecyzowania przez Komisję daty wygaśnięcia porozumienia zawartego przez nią z państwem trzecim*

13. *Postępowanie — Sprawy połączone — Uwzględnienie dowodów zawartych w aktach spraw równoległych*

14. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Okoliczności łagodzące — Ocena — Konieczność odrębnego uwzględnienia każdej okoliczności — Brak — Ocena całościowa*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 3)

15. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Okoliczności łagodzące — Zachowanie odmienne od uzgodnionego w ramach kartelu — Ocena*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15; komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 3 tiret drugie)

16. *Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Kryteria — Okoliczności łagodzące — Zakończenie naruszenia po interwencji Komisji — Konieczny związek przyczynowy*
(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2, komunikat Komisji 98/C 9/03, pkt 3)

17. Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Nienałożenie lub obniżenie grzywny w zamian za współpracę obwinionego przedsiębiorstwa — Przestrzeganie zasady równego traktowania

(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2)

18. Konkurencja — Grzywny — Kwota — Ustalenie — Nienałożenie lub obniżenie grzywny w zamian za współpracę obwinionego przedsiębiorstwa — Obniżenie ze względu na niekwestionowanie okoliczności faktycznych — Przesłanki

(rozporządzenie Rady nr 17, art. 15 ust. 2; komunikat Komisji 96/C 207/04, pkt D2)

1. Zasadą mającą pierwszeństwo w prawie wspólnotowym jest zasada swobodnej oceny dowodów, a jedynym kryterium istotnym dla oceny przedstawionych dowodów jest ich wiarygodność. Ponadto Komisja może mieć konieczność ochrony anonimowości informatorów, a okoliczność ta nie może być wystarczającym powodem, żeby Komisja musiała pominąć znajdujący się w jej posiadaniu dowód.
2. Niezgodność między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów a ostateczną decyzją narusza prawo do obrony jedynie wtedy, gdy decyzja zawiera zarzut, który nie został uprzednio przedstawiony w sposób umożliwiający adresatom obronę.

W konsekwencji jeżeli argumenty strony skarżącej dotyczące faktu, że Komisja nie wyjawiała tożsamości autora danego dokumentu przedstawionego jako dowód ją obciążający ani źródła jego pochodzenia, mogą być istotne przy ocenie wiarygodności, a zatem jego mocy dowodowej, nie można uznać, że jest on niedopuszczalnym dowodem, który należy wyłączyć z akt.

W rzeczywistości obowiązek Komisji w zakresie przedstawienia zarzutów ogranicza się bowiem do wskazania stawianych zarzutów oraz jasnego wskazania leżących u ich podstaw okoliczności faktycznych, jak również nadanej im kwalifikacji, tak aby jego adresaci mogli się skutecznie bronić.

W tym względzie kwalifikacja prawna faktów zawarta w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów może być jedynie tymczasowa, a późniejsza decyzja Komisji nie może zostać uznana za

(por. pkt 84, 85)

nieważną tylko dlatego, że ostateczne wnioski wysnute z tych okoliczności faktycznych nie odpowiadają dokładnie tamtej tymczasowej kwalifikacji. Komisja musi bowiem wysłuchać adresatów zarzutów i w razie potrzeby uwzględnić ich uwagi udzielone w odpowiedzi na stawiane zarzuty poprzez zmianę swojej analizy, właśnie w celu poszanowania prawa do obrony.

(por. pkt 98–100)

wewnątrz wspólnego rynku. Zasadniczo jeżeli sam cel porozumienia polega na ograniczeniu konkurencji poprzez „podział rynków”, to nie ma potrzeby określenia właściwego geograficznego rynku w sposób dokładny, gdyż istniejąca lub potencjalna konkurencja na danym terytorium jest z pewnością ograniczona, bez względu na to, czy terytorium to stanowi „rynek” sensu stricto, czy też nie.

(por. pkt 132)

3. Przedsiębiorstwa, które zawierają porozumienie mające na celu ograniczenie konkurencji, nie mogą co do zasady uniknąć zastosowania wobec siebie art. 81 ust. 1 WE twierdząc, że ich porozumienie nie powinno mieć odczuwalnego wpływu na konkurencję.

(por. pkt 130, 196)

5. W dziedzinie konkurencji zachowania, stanowiące część ogólnego planu i mające wspólny cel, wchodzi łącznie w zakres jednego porozumienia. Jeżeli bowiem Komisja wykaże, że przedsiębiorstwo uczestnicząc w kartelach wiedziało, lub powinno było wiedzieć, że czyniąc to przyłącza się do jednego łącznego porozumienia, jego udział w tych kartelach może stanowić wyraz przystąpienia do tego porozumienia.

4. Obowiązek takiego określenia rynku w decyzji przyjętej na podstawie art. 81 WE ciąży bowiem na Komisji jedynie wtedy, gdy bez określenia tego rynku nie da się ustalić, czy dane porozumienie może mieć wpływ na handel między Państwami Członkowskimi i czy ma na celu zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji

(por. pkt 181)

6. W ramach skargi o stwierdzenie nieważności zarzut wywiedziony z braku uzasadnienia lub niedostatecznego uzasadnienia aktu wspólnotowego stanowi, w przeciwieństwie do zarzutu merytorycznego, zarzut dotyczący porządku publicznego, który jako taki powinien zostać zbadany z urzędu przez sąd wspólnotowy i który w związku z tym może zostać podniesiony przez strony na dowolnym etapie postępowania.

(por. pkt 192, 210)

7. Choć Komisja dysponuje pewnym zakresem swobodnego uznania przy ustalaniu wysokości grzywien, nie może ona odstępować od zasad, które sama na siebie nałożyła. Tak więc Komisja miała obowiązek przestrzegać wytycznych w sprawie ustalania grzywien, nałożonych na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i art. 65 ust. 5 Traktatu EWWiS, w szczególności zaś ich bezwzględnie wiążących elementów.

(por. pkt 212, 230, 231, 274)

8. Komisja dysponuje swobodnym uznaniem przy ustalaniu wysokości grzywien, po to, by ukierunkować zachowanie przedsiębiorstw na przestrzeganie zasad

konkurencji. Ponadto fakt, że Komisja stosowała w przeszłości grzywny w pewnej wysokości do określonych rodzajów naruszeń nie może pozbawiać jej możliwości podniesienia ich poziomu w zakresie wskazanym w rozporządzeniu nr 17, jeżeli jest to konieczne w celu zapewnienia wprowadzenia w życie wspólnotowej polityki konkurencji. Przeciwnie, skuteczne stosowanie wspólnotowych reguł konkurencji wymaga, aby Komisja mogła w każdej chwili dostosować poziom grzywien do potrzeb tej polityki.

(por. pkt 217)

9. Kwota grzywny nałożonej na przedsiębiorstwo z racji naruszenia w dziedzinie konkurencji musi być proporcjonalna do naruszenia, rozpatrywanego w całości, z uwzględnieniem w szczególności jego wagi.

W celu oceny wagi naruszenia niezbędne jest wzięcie pod uwagę wielu czynników, których cechy i waga zmieniają się

w zależności od cech naruszenia i właściwych mu okoliczności.

(por. pkt 229)

fizyczna lub prawna, która kierowała przedsiębiorstwem w czasie popełnienia naruszenia, nawet jeżeli w chwili wydania decyzji stwierdzającej to naruszenie za prowadzenie tego przedsiębiorstwa odpowiadała inna osoba. Nie jest tak natomiast wtedy, gdy osoba, która przejęła następnie obowiązki związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa, wyraziła zgodę na to, by odpowiadać za zachowania zarzucane jej poprzednikowi.

10. Biorąc pod uwagę brzmienie pkt 1 A akapit szósty wytycznych w sprawie ustalania grzywien, nakładanych na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i art. 65 ust. 5 Traktatu EW/WiS, należy stwierdzić, że Komisja zachowała pewien zakres swobodnego uznania odnośnie do tego, czy należy stosować grzywny ważne w zależności od wielkości przedsiębiorstw. Tak więc Komisja nie musi przy ustalaniu wysokości grzywien przestrzegać tego, by w przypadku gdy grzywny nakładane są na większą liczbę przedsiębiorstw zamieszanych w jedno naruszenie, ostateczne kwoty grzywien odzwierciedlały różnice między przedsiębiorstwami pod kątem ich całkowitych obrotów.

(por. pkt 247)

Zasada taka nie pozwala w każdym bądź razie na wyciągnięcie wniosku, że w przypadku gdy składający takie oświadczenie również uczestniczył w danym naruszeniu w sposób niezależny, to należy na niego nałożyć jedną jednolitą grzywnę, niższą niż suma dwóch grzywien, które zostałyby nałożone na niezależne przedsiębiorstwa.

(por. pkt 254, 255)

11. W dziedzinie konkurencji za naruszenie wspólnotowych reguł konkurencji powinna w zasadzie odpowiadać osoba

12. Chociaż ogólnie rzecz ujmując strona skarżąca nie może przerzucić ciężaru dowodu na pozwaną powołując się na okoliczności, których nie jest w stanie wykazać, to jeżeli Komisja zdecydowała o nieprzyjęciu istnienia naruszenia reguł konkurencji w okresie, w którym obowiązywały porozumienia w sprawie samoograniczenia zawarte między pań-

stwem trzecim a Wspólnotą, reprezentowaną przez Komisję, zasady ciężaru dowodu nie można zastosować na korzyść Komisji odnośnie do daty wygaśnięcia tych porozumień. W istocie niewytłumaczalna niemożność Komisji dostarczenia dowodów dotyczących okoliczności, która dotyczy jej bezpośrednio, pozbawia Sąd możliwości orzekania z pełną znajomością faktów co do tej daty wygaśnięcia i byłoby sprzeczne z zasadą prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości, gdyby ta niemożność Komisji obciążyla przedsiębiorstwa będące adresatami zaskarżonej decyzji, które, w odróżnieniu od pozwanej instytucji, nie są w stanie dostarczyć brakującego dowodu.

(por. pkt 261–263)

13. W sprawach połączonych, w których wszystkie strony miały możliwość wglądu do całości akt, Sąd może wziąć pod uwagę z urzędu dowody zawarte w aktach równoległych spraw.

(por. pkt 264)

14. Chociaż okoliczności wymienione na liście znajdującej się w pkt 3 wytycznych w sprawie ustalania grzywien, nałożonych na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i art. 65 ust. 5 Traktatu EW/WiS, należą do tych okoliczności, które mogą zostać wzięte pod uwagę przez Komisję w określonym przypadku, to zgodnie z brzmieniem wspomnianego pkt 3 wytycznych nie ma ona obowiązku automatycznego przyznawania dodatkowego obniżenia z tego powodu, kiedy jakieś przedsiębiorstwo przedstawi jej fakty mające świadczyć o zaistnieniu jednej z tych okoliczności. W istocie bowiem to, czy wysokość ewentualnego obniżenia grzywiny ze względu na okoliczności łagodzące jest odpowiednia, należy rozpatrywać z całościowego punktu widzenia, biorąc pod uwagę wszystkie istotne okoliczności.

(por. pkt 274)

15. Fakt, że przedsiębiorstwo, którego udział w zмовie ze swoimi kontrahentami w celu podziału rynków został ustalony, nie zachowywało się na tym rynku w sposób uzgodniony z jego konkurentami, nie musi stanowić czynnika, który trzeba uwzględnić jako okoliczność łagodzącą przy ustalaniu wysokości grzywiny, którą należy nałożyć.

Zatem pkt 3 tiret drugie wytycznych w sprawie ustalania grzywien, nałożonych na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i art. 65 ust. 5 Traktatu EWWiS, należy interpretować w ten sposób, że Komisja musi uznać istnienie okoliczności łagodzącej ze względu na brak wprowadzenia w życie kartelu jedynie wtedy, gdy przedsiębiorstwo, które powołuje się na tę okoliczność może wykazać, że sprzeciwiało się ono wdrożeniu tego kartelu jasno i w sposób znaczący, do tego stopnia, że zakłóciło jego działanie, oraz że nie sprawiało ono wrażenia, że przystępuje do porozumienia, zachęcając w ten sposób inne przedsiębiorstwa do wdrożenia tego kartelu.

(por. pkt 277)

16. „Zakończenie naruszenia natychmiast po interwencji Komisji”, o którym mowa w pkt 3 wytycznych w sprawie ustalania grzywien, nałożonych na podstawie art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 i art. 65 ust. 5 Traktatu EWWiS, logicznie może stanowić okoliczność łagodzącą wyłącznie wtedy, gdy są powody sądzić, że rzeczona interwencja skłoniła zainteresowane przedsiębiorstwa do zaprzestania niezgodnych z konkurencją zachowań. Wydaje się bowiem, że cel tego przepisu polega na

zachęceniu przedsiębiorstw do zaprzestania antykonkurencyjnych zachowań natychmiast po wszczęciu w tym względzie dochodzenia przez Komisję. Obniżenia grzywiny na tej podstawie nie można zastosować, w przypadku gdy naruszenie dobiegło już końca przed pierwszymi działaniami Komisji w tej sprawie lub kiedy w tym czasie przedsiębiorstwa te podjęły już mocne postanowienie o jego zakończeniu.

(por. pkt 280, 281)

17. Jeśli przedsiębiorstwa dostarczą Komisji na tym samym etapie postępowania administracyjnego i w podobnych okolicznościach podobnych informacji dotyczących faktów, które są im zarzucane, to stopień ich współpracy powinien być uznany za porównywalny, skutkiem czego istnieje konieczność równego traktowania tych przedsiębiorstw w odniesieniu do ustalania kwoty nałożonej na nie grzywiny.

(por. pkt 295, 298)

18. Aby skorzystać ze zmniejszenia grzywiny ze względu na niezaprzeczenie faktom, zgodnie z pkt D 2 komunikatu w sprawie współpracy, przedsiębiorstwo musi wyraźnie poinformować Komisję o tym,

że nie zamierza zaprzeczać prawdziwości faktów, po zapoznaniu się z pismem w sprawie przedstawienia zarzutów. Wobec braku takiego wyraźnego oświadczenia zwykłej bierności przedsiębiorstwa nie można uznać za ułatwienie Komisji zadania, gdyż musi

ona w ostatecznej decyzji ustalić istnienie wszystkich faktów, bez możliwości powołania się w tym celu na oświadczenie przedsiębiorstwa.

(por. pkt 303)